

אלעד ארנון המסע לחירות – למה ואיך?

חירות, חופש, הן צמד מילים בלתי מושגות שתמיד נמצאות שם, באופק, ואנחנו רוצים מאוד להגיע אליהן... האמנם?

עד כמה הרצון שלנו להיות חופשיים כן ואמתי, מהי הדרך להיות חופשי? האם זה בכלל נכון לנו? זה נשמע גם מאוד מפחיד. להיות חופשי, זה לחיות לפי הדרך הפרטית שלי. האם יש לי דרך כזו? ומי יציב לי גבולות? ומי יגיד לי מה נכון או לא נכון לעשות? האם רק אני לעצמי אדון לעצמי? אני אדני שלי?

מצב כזה אינו אפשרי. תבעו חכמי העולם כי האדם יצור חברתי, אולי אפילו לפני שנקבע כיצור תבוני. לפני שהטיפו אנשי הנאורות באירופה, לאזור אומץ להשתמש בשכלנו, ולא להישמע רק לחוקי הדת והכנסייה, קבעו כבר חכמי יוון, שכמו שדבורים חיות בכוורת, האדם חי במדינה, במסגרת חברתית. במסגרת כזו, אין אפשרות לחופש אמיתי לכל אחד, כך שהחופש במצב החברתי, תמיד יהיה יחסי.

אז הנה לנו מגבלה. כשאנו מדברים על שחרור מעבודות לחירות, ולשנה הבאה בני חורין, הכוונה היא למצב חברתי, ולא בהכרח לפרטים בחברה, שבה כל אחד מבקש את החופש שלו בדרכה של החברה בה הוא חי.

אנרכיסטים יציעו דרך פוליטית לבטא דרישה לחירות אמיתית, שתאפשר לפעול ללא מגבלות וללא גבולות בחברה. אך אלו בועטים במוסכמות ועלולים להוביל לכאוס חברתי, שיוביל לסכנת חיים בהיעדר סדר ורשויות אכיפה, כנגד מוקדי פשיעה של אנשים המוכחים את הטענה, שהאדם רע מנעוריו.

אז מהי הדרך החברתית להיות בני חורין? המשורר העברי מאיר אריאל אמר, שאין דבר כזה עם שולט, עם תמיד נשלט. השלטון הדמוקרטי שאנו נתונים לו, מאפשר לנו לתת את קולנו באופן חופשי, אחת לכל מערכת בחירות. מכאן היכולת האזרחית להשפיע על הסכמים קואליציוניים. על עניינים מדיניים משמעותיים לביטחון המדינה ולשלומה, שמתבשלים במטבחון של צמרת הממשלה, כבר אין לנו יכולת להשפיע. בשם הצנזורה הביטחונית, גם אמצעי התקשורת שלנו לא תמיד יכולים לספר לנו מה קורה שם במטבחון.

מי יכול להבטיח לנו שלא אינטרסים אישיים של רדיפת שררה וממון מנחים את הקברניטים שלנו? מי מבטיח לנו, שרופא שאמון לבריאותנו, לא רואה לנגד עיניו את מצבו הכלכלי, או שמורה שמחנך את ילדינו, מבקש רק שקט נפשי לביתו ונמנע מהתמודדות עם הנוער הקשה של ימינו ומתוך וויתורים, יוצר מצב של אלימות והתעללות של "אדם לאדם זאב" בגנים ובבתי הספר?

האם אנחנו בני חורין? האם יש כיוון במסע לחירות? איפה היא ארצנו המובטחת "ארץ בה יתקיים, אשר כל איש קיווה", כפי שחזה המשורר טשרניחובסקי? איפה הנביא, שינחה אותנו במסע במדבר הסבוך של אנושיות, שיוצרת אלימות ברוטלית, בדמות של רציחות עם ושואה. מה נותר לאדם במסעו לחירות? היו וישנם לא מעט לוחמי חופש, שהתוו לנו את הדרך. הפרטיזנים נאבקו בכיבוש האכזרי ביערות רוסיה, לוחמי המחתרות סילקו את המנדט הבריטי והביאו לנו את צבא ההגנה למדינה.

כיום, נשים מצליחות מבקשות להתוות דרך לקידום מעמד האישה, והלהטב"ים צועדים בגאווה גם כשסופגים עלבונות ומסכנים את חייהם למול הקיצוניות הדתית.

יש מתווי דרך, יש שהולכים אתם, אז נראה שיש כיוון במסע לחירות.

מה לגבי החירות האישית, לבחור את המקצוע הנכון, את אהוב או אהובת הלב לזוגיות, את מקום המגורים הנכון, הקהילה שתעטוף אותנו, והאם בכלל יש עניין בזה, או שאנו מונחים מערכים שהקנו לנו מערכות חינוך של קהילה מדומיינת, בתרבות צרכנית של בעלי אינטרסים שמדברים בשפה ערכית, כדי שנשתף פעולה לתועלתם האישית. האם פרעה אורב לנו בכל פינה להוכיח, שאין ים שנוכל לקרוע ולעבור דרכו ושחיילותיו עומדים להשיגנו?

אני מוצא, שהדרך במסע לחירות, מתחילה במודעות, בצורך ללמוד, לדעת, להכיר, לצאת למסע אמתי ולהיחשף לרעיונות, לתרבויות ולדתות שונות. לא לקבל אף אחד מהם כדרך אחת לאמת, ולא לבטל בהינף יד ולזלזל במה שרבים מאמינים. אמונה בטבע האדם כמי שרוצה להיטיב עם עולמו, היא הדרך היחידה. את הפסימיות ואת הקנאות הרודפת את מי שבחר שלא לקבע את דעתו בדרך אחת, יש לספר בהגדה בדמותה של מצרים שלנו.

הצורך הזה, הקיומי, לקרוא, לרדוף דעת, להגיע למפגש חברתי בשיחה, בחיי קהילה ובשיתוף הדעת, מתוך רגשות של חמלה של אדם לרעהו, ימנעו עבודת נוספת, גם אם סמויה מאחורי מסך הפרסומות של ממלכת הצרכנות הטוטליטרית.

למסורת היהודית, יש שורש נטוע ויציב, בלמדנות של חז"ל, בבתי המדרש באירופה, בחדרים של "המורי" בתימן, ושל החכמים בספרד ובארצות האסלאם.

טיפוח המודעות ללמדנות, לשיח מכבד, להבנה בין דתית ולחמלה אנושית, מתווה את הדרך בחיפוש מתמיד אחר החירות.